ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ ތަފްސީރު (74)

ޑރ. އަބްދުއްސައްތާރު އަބްދުއްރަޙްމާން

﴿ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمْ ﴾

މާނައީ: "ކުރީގެ ޤިބުލާއަށް ކުރިމަތިލައިގެން ކުރި ނަމާދުތަކަށް މާތް ﷲ ބާޠިލުކުރައްވާފައެއް ނުވެ." އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ހުރިހާ ޢިލްމުވެރިންވެސް އެބަސްފުޅަ ޢައިގެންޖައިވާގޮތުގައި މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ ބައިތުލް މަޤްދިސާއި ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައިގެ ނަމާދުކުރެއްވުން މަރުވެދިޔަ މީހުންނާބެހޭ ގޮތުންނެވެ. އެބައި: ކަޢުބަތުﷲ ގެ ދިމާއަށް ޤިބްލާ ބަދަލުވުމުގެ ކުރިން މަރުވެދިޔަ މީހުންނާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަރިހުން ރިވާވެފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ޞަޙާބީއި ބަޔަކު ވަފާތުވެ އިދުނު އެކަލޭގެފާނުން ކަޢުބަތުﷲ ގެ ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައިގެން ނަމާދުކުރުމުގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވުނު ހިނދު އަސްޙާބުބޭކަލުން ދަންނަވިއެވެ. ޔާ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ! ބައިތުލް މަޤްދިސާއި ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައި ނަމާދުކޮށް މަރުވެދިޔަ މީހުންގެ އަޖުރުތަކަށް ދިޔައީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟

އެހިނދު މާތް ﷲ މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. (އަލްބުޚާރީ 4680، އައްތިރްމިޛީ9264، މިއީ ޞަޙީޙު ޙަދީޘެއްކަމަށް ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީގެ މުޙައްޤިޤު އަބްދުއްރައްޒާޤު މަހްދީ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. މިޙަދީޘް ނަޤުލު ކުރެވިފައިވަނީވެސް ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީންނެވެ. ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީ (153/2)

އަދިވެސް އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މިއާޔަތުގައި ނަމާދަށް އޮތީ "اِيْمَان" ގެ ލަފުޒު ބޭނުން ކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެ ނަމާދު ނިޔަތާއި ތަޞްދީޤާއި ޢަމަލުގެ ކަމްކަން އެކުލެވިގެންވާތީއެވެ.[އަދި އީމާންކަންވެސް ބިނާވަނީ ހަމަ ހިތާއި ބަހާއި ޢަމަލުގެ ކަމްކަމުންނެވެ.]

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ (البقرة 143)

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން މާތް ﷲ އީ މީސްތަކުންނަށް ނުހަނު ނިހާޔަތަށް އޯގާވަންތަ ރަޙްމަތްތެރިކަލާނގެއެވެ." އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. الرَّأْفَة، رَحْمَة އަށްވުރެ މާގަދަވާ ހުއްޓެވެ.

އަދި އަބޫ ދާއޫދު ބިނާކޮށް ބަޔާ ވެސް މިޙަދީޘް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މި ދީ ޙަދީޘުގެ މާނައަކީ ގޮތުގެ ސަބަބަކަން އެކަށްކަމަށެވެ. ނުވަތަ ދީ ޙަދީޘުންވެސް ފާހަގަވަނީ ގޮތުގެ ސަބަބަކަން އެއްގޮތްވާކަމެވެ. މިއާޔަތުގައި އޮތީ މާތް ﷲގެ އާދޭސްކުރަން ބަލާނުކުރައްވާކަމެވެ. މާތް ﷲ ރުއްސެވުމުގައި އަބޫހުރައިރާގެ އަރިހުން ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ސަލާމާއި ބަރަކާތްތަކުގައި އިރުޝާދު އަކަށާނުގެ ބަސްބަރަކަތްތެރި އަރިސް ޤާއިމުވާ އަކަށާނުގެ ޤުދުރަތުގައި އެބައި (އައްރަޙްމާނު ވަރުދުނާގައި) ލިޔުއްވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން މިމަން ﷲގެ ރަޙްމަތްތެރިވުން މިމަން ﷲގެ ކޯފާގެ މައްޗަށް ގަދަވެގެންވިއެވެ." (ބުޚާރީ މުސްލިމް [6969]14(2751)، ސައީދު ބިން މުސައްޔަބު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަބޫހުރައިރާ ވިދާޅުވިއެވެ. މިމަން ސަލާމާއި ބަރަކާތްތަކުގައި އިރުޝާދު އަކަށާނުގެ

ބަޔާންކުރެއްވިކަން އަޅުއްސަވާފައެވެ.
މާތް اللهގެ ޢަބްދުކަމް (ނުވަތަ ޢަބްދު)
ސަބަބަކަ ބަޔަން ބައިކުރެއްވިއެވެ.
ނުވަދިހަ ނުވަބައިވަރި އެކަލާނގެ
ބަންދުތަކުގައެވެ. އެބަހީ ނުވަދިހަ ނުވަ
ބައި އެކަލާނގެ ހިފުއްޓެވިއެވެ. އަދި
އާގޮތުގައިން ބިމަށް ބޭވައިލެއްވި
އެއްބައެވެ. ހުރިހާ މަހްލޫޤުން
އެއްބައެއް އަނބުރާ ބައެއްގެ ފަރާތަށް
ދަރުމަވެރިކަމާއި އޯގާތެރިކަމުގެ މިބައި
ބިމުގައި ހިނގާ ބިނާ ދާއްބަތުއްވެސް
އެ ދަރުމަގެ ސަބަބުން އެސްޓަރުގެ
ދަރިއަށް ގައިޖެހުމެއް ވެދާނެކަމުގެ
ބިރުން އޭގެ ފައިވާޅުފުލުވައެވެ."
ބުޚާރީ މުސްލިމު[6972]17
(2752) ބުޚާރީ މުސްލިމުގެ
އަނެއް ރިވާޔަތެއްގައި އަންނަނީ
ފަދައިންވެސް ވެއެވެ. "މާތް الله
ޤިޔާމަތް ދުވަހު ރަޙްމަތުގެ އެ ނުވަދިހަ
ނުވަބައިން އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް
ރަޙްމަތް ކުރައްވާހުށްޓެވެ." ބުޚާރީ
މުސްލިމު[6974] 19 (. . .)
މިތަނުގައި އަޅުތަކުންގެ މުރާދަކީ
އެކަލާނގެ އަނގައި އެކަލާނގެ ޚަލްޤުތް
ރަސޫލުބޭކަލުންނަން ޢީމާންވި
މުސްތަޤީމުންނެވެ. އެކަން ތަރުތީބު
އަހަރެން ނަޒްރުކުރައްވާނެވެ.

މާތް الله ޙުއްސަތުން

ޚަލްޤު ޢުމަރު ބޯން ލުޤުމާނާއިޖެހުގެ
ރިބައިން ރިވާވާގެންފައެވެ.
އެކަލާނގެ ވިދާޅުވިއެވެ. ސަލާމާއި
ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު އެކަލާނގެހުގެ
އަރިހަށް އަސްޙާބުންގެކުއް އެބަހީ
ހަނދުރާމާއްގައި ހުއްޓަރުކާރާޓަރުވުނު
ބޮޑަކާ ގެންދިޔުން. އަހަރެމެންގައި

އަންހެނަކުވެސް ހުއްޓެވެ. އެއަންހެނާގެ
ދަރިފުޅު ހުދުހުރި ހުއްޓެވެ.
އެއަންހެނާއަށް އެ އަސްލުރާގެމާރިން
ކުޅެކުއްޖާ ފޮނިއްޖެނަމަ ބައްދާލައި
ކިރުވެސްދީއެވެ. އެހިނދު ސަލާމާއި
ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު އެކަލާނގެހުގެ
ބަދިޔާ ކުރެއްވިއެވެ. "އެއަންހެނާ
އެކަނބުލޭގެ ދަރި އަޙިމާނަކަށް
އެއްލާލާނެހެއްޔެވެ؟ މިގޮތަށް
ދަންނަވާލެވެ. މާތް الله ގަންދައްވަމި
ދަންނަވަމެވެ. އެކަނބުލޭގެއަށް
އެކަނބުލޭގެ ދަރިފުޅު އަޙިމާނަން
އެއްލައިލުމަން ކުރަނީނޫނެއް
ނުވާނެއްޓެވެ. އެހިނދު ސަލާމާއި
ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު އެކަލާނގެހުގެ
ބަދިޔާ ކުރެއްވިއެވެ. އެއަންހެނާ
އެކަނބުލޭގެ ދަރިއަށްކުރާ
ރަޙްމަތްވުރެ މާބޮޑަށް މާތް
الله އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަން
އޯގާތެރިވޭ ވޮޑިގެންނެވެއެވެ. ބުޚާރީ
މުސްލިމު[6978] 22 (2754)

މާތް الله ޙުއްސަތުން

ޚަލްޤު އަބޫ ހުރައިރާގެ ރިބައިން
ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ސަލާމާއި ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު
އެކަލާނގެ ބަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. މާތް
اللهގެ ބަންދުތަކުގައިހުރި އުޤޫބާތް
މުއުމިނުންނަން އެނގިއްޖެނަމަ
އެއްވެސް މީހަކު ސުވަރުގެ ދޫނުކުރަން
އުއްމީދެއް ނުކުރާހުށްޓެވެ.
އަދި ކާފިރުންނަން މާތް اللهގެ
ރަޙްމަތުގެ ބޮޑުކަން އެގިއްޖެނަމަ
އެމީހުންވެސް ސުވަރުގެ ދޫވެނުކުރަން
އުއްމީދުކުރާނެއެވެ. ބުޚާރީ
މުސްލިމު[6979]23(2755)

މާތް الله ޙުއްސަތުން

ޚަލްޤު އަބޫ ހުރައިރާގެ ރިބައިން
ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ސަލާމާއި ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު
އެކަލާނގެ ބަދިޔާކުރެއްވިއެވެ.
އެއްވެސް ގޯނާއެއް އެއްގޮތަކަށްވެސް
ނުކުރެވިހުރި ޢާދާގެ ގޭގެ
އަހަރުފެނިއްޖެ ދުވަހެއް ޙާލު. ހާގެ
އަޅުތަކުންނަށް ޝުކުރުއްޖެ. ޢާރާ
ޤަބޫލުކުރަން ޢާދާ އަނގަބައި ވަކާލާކަ
ޙުރުހާސަކާނަވެ! އަދި އަނގައިބައި
ކަނޑަން އަވާހަނަވެ! . . . الحديث.
ބުޚާރީ މުސްލިމު[6980]24
(2752)

މުސްލިމުގެ އަނެއް

ރިވާޔަތެއްގައި ވެއެވެ. ސަލާމާއި
ބަރަކާތްލެއްވި ޙިޔުރު އެކަލާނގެހުގެ
ބަދިޔާ ކުރެއްވިއެވެ. "މިހާރު ނުބައި
ކަންތަކުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ދިޔައެވެ.
ދެން އާދާ ވަރުގަން ކައިރިވުމުން
އާދާގެ ދަރިންނަން ވަޅިއްޔަތް
ކުރަމުން ބޯނޭވެ. މިގޮތަށް
ވަރުވުމުން މިގޮތަށް އަޅިއަން ވަންދަން
އަންދާރާނަވެ! ދަން އައްބައި ވަހާއަކު
ބޮޑުސާރާނަވެ! އަދި އަނގައިބައި
ކަނޑަން އަވާހަނަވެ! މާތް الله ގަންދީ
ބުނަމެވެ. އެކަލާނގެ މިގޮތްނާގެ
ވަޢުދަން ކުރަދުންވަންތަވާޖިގެންޒިނަމަ
އެއްވެސް ޗިހަކަން ބަދަލު
ނުދައްވާވަރަން މިގޮތްނާއަން ބަދަލު
ދައްވާހުށްޓެވެ. . . . الحديث.
ބުޚާރީ މުސްލިމު[9681]25(. . .)
މުސްލިމުގެ އަނެއް ރިވާޔަތެއްގައި
ވެއެވެ. އާނާއާނާގެ ދަރިންނަން

ބުނެފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނާއަށް ބަދަލުދެއްވުމުން މާތް ﷲ ކުރުދުންވަންތަ ވާޖިބުވާނެއެވެ.

ވ. . . . الحديث. ބުޚާރީ މުސްލިމް [6984]27(2757)

ދެން އާސާރަކުތުވުން އާނާ އަ ވަޅުއަޅުކުރެވިތަން އަލިހުން ކަނޑައެޅުކުރައްވި. ދެން މާތް ﷲ އަ އަލިފައް އެއްކުރުވަން ބިވަން އަންގަވުމުން ބިން އެއަލިފައް އެއްކަނޑިއައްވި. އަދި ކަނޑަން އަލިފަކަށި އެއްކުރުވަން ކަނޑަން އަކަޅުގެ އަމުރުކުރެއްވުމުން ކަނޑުވުނު އަލިފަކި އެއްކަނޑިއައްވި. ދެން މާތް ﷲ އަލިހަކަން އަނގަވިއްވި. އެކަމަން ކަނބައުކުރި ކިއްވެހެއްތޯ؟ އަލިހަކު ދަންނަވިއްވި. މިއަށާގެވެރި ރަސްކަލާކޯ! ކިބައިރަސްކަލާނގެ ދަރުކަ ގަނޑާކުރައްވާ ބިރުއްގެ ސަބަބުންނެވެ. އަކަން ކިބައިރަސްކަލާނގެ މާގަން ދަނވާޖެގަންނަވައްވި. ދެން މާތް ﷲ އަލިހަށް މަޢާފުކުން ދެއްވިއްވި.

ބުޚާރީ މުސްލިމް [6980]24 (2756) ތަރުޖަމާ: މިއީ ނަބިއްޔާ ތިއްބާއަކަވެ. މިއީ ވަރަނ ކުރި ޖަމާޢަތްގަ ހިނގާރައިމާ ޝަރީޢަތަކެވެ. މިރާއަދީގައި މިގޮތަން އަހުސްރައި އާދެމުން ނުބައިކަން އުފެދޭތުމުން ސިފާ ސުވަރުގެއަން ދާނަކަމަން ހިނުކުރާނެވެ. ރާހު ވެގެދ ވާނަގެއް އެއްވެސް ވަނޑޯގެކަން ޔާގަނަވެ. އިސްރާފީލް އަނގަވިއެ މިވަރުކުން ހަށީ ބަމަދުގެއް ޔިނައިން ކުރެއްވުމަކަވެ.

﴿ قَدۡ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجۡهِكَ

فِي ٱلسَّمَآءِۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبۡلَةٗ تَرۡضَىٰهَاۚ فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَحَيۡثُ مَا كُنتُمۡ فَوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ شَطۡرَهُۥۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ لَيَعۡلَمُونَ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّهِمۡۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعۡمَلُونَ ١٤٤ ﴾ (البقرة144)

މާނައީ: "(އޭ މުޙައްމަދުގެފާނެވެ!) ތިބާގެ ބޯދަށްކޮށްދެއްވުމަން އުޑު ކަލޭގެފާނު މައްސަލަ ބަލަހައްޓަވައިގެން ހުންނަވައި ދުއާކުރައްވާތަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވަމެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އަދިވަޑައިގަންނަވާ ތިބޭފަރާތި ފަރާތަށް ކިބުލަވިފައްވުމަން އިދުނަދެއްވާހުރިވަވެ. ފަހެ ކަލޭއަކު ނަގާދުވައި އަލްމަސްޖިދުލްޙަރާމްއި ފަރާތަށް ކަލޭގެފާނު ކިބުލަވިފައްވާށެވެ! (އޭ މުސްލިމުންނޭވެ!) ތިޔަބައިމީހުން ކޮންތާކުވިޔަސް ތިޔަބޭފުޅުން އަލިސްރިބާދިފަރާތަށް ކިބުލަވިފާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިބާގެ ބަނދަރުކުރުއްވީ ޙަދީޘްތާއި ނަޞާރާއިންގެ ފޮތް ދެއްވިއްވި ބާވަތުގެ ބަހަށް އޮތީ ޙައްޤުކުރުވެއްކަން އަލިހުން ފަހަގަކޮށް ދަނެއެވެ. (ދަންނާށެވެ!) އެމީހުންގެ ޢަމަލުތަކަށް ޣާފިލު މާތް ﷲ އަޅުގަޑު ވާޖިބު ގޮތެއް ނުވެއެވެ."

﴿ تَقَلُّبَ وَجۡهِكَ ﴾ މިއާޔަތުގެ މިބައިގެ މާނައިގައި އުޑު ބަނދަރުގެ ބޮޑު ތިބާގެ މިވަރުވެސް އެއީ މަދީނާ ބެހޭ ކަމެއް ނުވެއެވެ.

(ތަފުސީރު އިބްނު ކަޘީރު 28/2) އަލިބާރުތީ އިބުނު ކަޘީރު މިވާހަކަ ގެނައިވެއެވެ. ޙަދީޘް ބުން އަލީ ޢަބްދާ އިބުނު ޙަދުބާގެ އަރިހުން ރިވާކުރެއްވީ މަގެއްވެއެވެ. އިބުނު ޙައްބާސް މިހާރުވިއެވެ. ޔާރިޢީ ދަރުމާނުން އަނގަވަރުކޮށްވަ މަންސޫޚު ކުރުވުން ހުކުމަކީ ތިބާގެ ހުކުމެވެ. އަދި ސަލާމާއި ބަޔަކާރާގެ ބަސްރާއި އިބުރާ އަކަނޑަޒާގެ މަދީނާއަން ހިޖުރަކުރެއްވި މަދީނާގައި ޔަހޫދީން ހާޒިރުނުވެ. އަދިވަސްވަކާ މާތް ﷲ އަކަނޑަޒާގެ އަމުރުކުރައްވާ މަހިވަސް ބައިތުލްމަގްދިސް ދިމާއަށް ކުރައްވާ ނަމާދު ކުރެއްވުމުގެ ދަރުނޯ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ހުރާނީ ވަރަށް އުފާވިއެވެ. މިގޮތުން ސަޚާބާ ބައިހަޖަކާމާރާތުގެ އިބުރާ އަކަނޑަޒާގެ ބައިތުލްމަގްދިސް ދިމާއަށް ކުރައްވާ ނަމާދު ކުރެއްވި ސަބަބެއް ތިބާ ދެ ބަޔާ ބައިތުލްމަގްދިސް ދިމާއަށް ނަމާދު ކުރެއްވުމަކީ މިކަމެއްގެ ހިތުގަ އެކިހަމަނަ ކަމަށް ކުރައްވާ ދެފަރާތުގެ ހިތެއް ބޭނުމެވެ. މިގޮތުން އަކަނޑަޒާގެ އަނަކަން އަލިވަޒާ އަދިވަސްވަކާ އަދިވަ ބައިތުލްމަގްދިސް ހިތްވަނީ މާތް ﷲ އަށް ދުޢާކުރައްވަމުއެވެ. ދެން މާތް ﷲ މިއާޔަތް ބާވައި ލެއްވިއެވެ. (ނިމުނީ)